sadíme budúcnosť
hlavou • srdcom • rukami

Typy výsadieb

Solitéry

Solitérny strom. Osamelý strom, ktorý dominuje v poli, záhrade, na ulici či v parku, kde stojí. Vytvára jedinečnú atmosféru a genius loci miesta, kde rastie. Zelený a tichý domov pre vtáky a hmyz. Je stredobodom každej komunity, živým kompasom a dlhotrvajúcim zdrojom života a pamäti.
Tieto stromy chápeme ako symboly kultúrnej a prírodnej krajiny.
V čoraz horúcejšom lete však každý ocení tieň týchto zelených obrov. Auto zaparkované v tieni stromu vyhráva nad autom zaparkovaným na rozpálenej ulici. Strom je prírodná klimatizácia, ktorá nám funguje úplne zadarmo.

Sú jednoducho nádherné! Neoceniteľný vplyv majú aj na zdravú klímu. Zachytávajú prach a iné škodlivé látky. Počas celého roka poskytujú jedinečný domov mnohým ďalším organizmom. Bez nich by nemohli prosperovať ani vtáky, ani včely.
V mestách a na vidieku zabraňujú rýchlemu odtoku vody po výdatných dažďoch.
Dokážu absorbovať CO_2, ktorý pumpujeme do ovzdušia a ktorý výrazne otepľuje celú Zem.

Križanova hruška. *Hruška planá v širom poli, kataster obce Boleráz. Slúžila ako hraničný strom. Hruška bola finalistkou v Ankete Strom roka 2023.*

Aleje

Cesty lemované stromami. Trasy, ktoré nás bezpečne dovedú domov. Vlny zvukov a vôní, baldachýn za baldachýnom, pod ktorým sa môžeme prechádzať zdanlivo donekonečna. Či už pozostáva z jedného druhu alebo kvitne rôznymi farbami, je nepostrádateľným doplnkom k blízkym riekam a potokom. Je to živá hranica, ktorá sprevádza všetky dobré cesty. Prirodzene rozdeľuje krajinu a pomáha ľuďom zorientovať sa, či už v mestách alebo v prírode. Tradícia cestičiek a ciest lemovaných stromami siaha až do obdobia baroka, kedy boli vytvorené, aby poskytovali tieň prechádzajúcich vojskám.

Pri výsadbe stromoradí popri ceste je potrebné zachovať dostatočnú vzdialenosť od okraja. Malo by to byť minimálne 5 až 9,5 metra, aby stromy nebránili prejazdu vozidiel. Bohužiaľ, aj keď sú tieto normy zavedené, iné faktory prispeli k tomu, že v súčasnosti je pre urbanistov menej pravdepodobné, že budú vysádzať stromy pozdĺž hlavných ciest. To znamená, že rady stromov zdobiacich cesty a ulice nie sú jedinou možnosťou; stromy vysadené v rade sa môžu bez problémov integrovať s inými prvkami krajiny vrátane potokov a iných nábreží, hraníc polí, chodníkov a chodníkov.
Tieto stromy vytvárajú jedinečnú krajinu, ktorá bola v posledných rokoch ničená ich výrubom v súvislosti s bezpečnosťou na cestách.

Pomáhajú vodičom a cyklistom lepšie sa zorientovať.
Vytvárajú blahodárny tieň a poskytujú ochranu pred nadmerným teplom.
Blokujú hluk a znečisťujúce látky z cestnej dopravy. Chránia naše domovy najmä tam, kde je hustá cestná premávka.
Uľahčujú zvieratám pohyb a hľadanie domovov v intenzívne kultivovanej krajine.
Prispievajú k zníženiu množstva CO_2 v atmosfére.
Zabraňujú tomu, aby sa cesty zasypali snehom.
Pôsobia ako vetrolamy.

Alej priateľstva.
Nová cyklotrasa vedie z obce Halič po hranicu lučenckého katastra. Projekt bol podporený v jarnej výzve 2023 v programe Sadíme budúcnosť.

Sady

Sady. Ide o voňavé stromy a kríky obsypané ovocím. Pre krajinu sú mimoriadne hodnotné sady pôvodných odrôd jabĺk, čerešní a iných lahôdok s trávnatými plochami medzi nimi. Hodia sa do mesta aj do vidieckej krajiny, kde veľmi priaznivo pôsobia na svoje okolie. Sú oázou rosy, pokoja a večne usilovných včiel. Stromy v sade priťahujú ľudí, ktorí chcú piknikovať alebo ísť na prechádzku.
Ovocné stromy boli základnou črtou prívetivej krajiny od začiatku zaznamenaného času. Sú naším kultúrnym dedičstvom. Celé generácie sa učili odolávať nepriaznivým vplyvom počasia, chorobám a škodcom, čo im pomáha odolávať všetkým útrapám, s ktorými si nové odrody rovnako nevedia poradiť. Pridávajú na rozmanitosti krajiny a lákajú oveľa viac ako len hmyz.
Pre skutočný prínos pre krajinu je lepšie vysádzať stromy vo väčších vzdialenostiach od seba, aby sa koruna mohla viac rozvinúť. Sady sa tak môžu skutočne rozrastať a plniť aj iné funkcie ako len prinášať ovocie. Plochu medzi stromami je najlepšie vyplniť trávou a dvakrát do roka ju pokosiť. Stromy si zachovajú dostatok vlahy, trávu pod stromami možno spásať alebo seno použiť ako krmivo pre hospodárske zvieratá.

Zvyšujú rozmanitosť krajiny a pomáhajú nám orientovať sa.
Mňam! Ich plody sú jedlé a chutné.
Sú to stromy produkujúce nektár. To znamená, že priťahujú včely, ktorých med si potom môžeme vychutnať. Včely tiež pomáhajú stromom vytvárať ovocie tým, že opeľujú ich kvety.
Poskytujú nám tieň a vlhkosť pre pôdu, ochladzujú svoje okolie.
Ich korene spevňujú pôdu a zabraňujú erózii.
Sú historicky späté s krajinou.
Sú domovom malých zvierat, ako sú vtáky, včely, chrobáky a netopiere.

Včelársky skanzen v Nitre. *Výsadba pozostávala z okrasných drevín vhodných pre opeľovače, ako aj ovocných druhov - jablone a hrušky, ktoré potešia aj návštevníkov. Projekt bol podporený v jesennej výzve 2023 v programe Sadíme budúcnosť.*

Remízky

Remízka. Kríky, stromy a bylinky uprostred dlhých, otvorených polí. Zvieratám poskytujú úkryt zadarmo. Zásadne zvyšujú rozmanitosť krajiny a bránia jej premene na púšť.
Pri prechádzke vidieckou krajinou sa stretnete s mnohými ochrannými pásmi, najmä na poliach. Sú to zabudnuté kúsky zeme, ktoré boli kedysi podmáčané a neúrodné. Ľudia ich nevedeli alebo nechceli využiť, a tak zostali na opustenom pozemku.
Majiteľom pôdy slúžili ako živé hraničné kamene, ale dokážu oveľa viac. Sú to najmä kríky v krátkom pruhu, ale vždy záleží na podmienkach poľa. Často nie sú veľmi široké, aby nezasahovali do susedných pozemkov. V ochranných pásoch môžete nájsť aj stromy, napríklad čerešne. Najčastejšie však voňajú po šípkach hlohu, trnkách a ďalších bežných kroch, ako baza, drieň, imelovník, kalina či brečtan.

Vracajú život na polia, utláčané mechanizáciou a chémiou. Naprávajú škody spôsobené kolektivizáciou pôdy. Neprístupná vegetácia chráni zvieratá pred predátormi a daždivým počasím. Stromy môžu poskytnúť pokojný úkryt pre jarabice, prepelice, zajace a inú zver na šírych poliach.
Dokážu tiež tlmiť silné nárazy vetra, čím zabraňujú erózii.
Preniká do nich dažďová voda, ktorá by inak putovala ďalej po svahu a odnášala pôdu.

Ukážka, ako môže vyzerať remízka priamo na poľnohospodárskej pôde. Exkurzia v projekt Pre pôdu 2021.

Vetrolamy

Vetrolam. Nejde o nič iné ako o skupinu stromov a kríkov vysadených v jednom alebo aj viacerých radoch. Vďaka tomu sa vytvára prirodzená ochrana poľa proti veternej erózii. Umožňuje zveri, malým zvieratám a hmyzu voľne a bezpečne sa pohybovať krajinou. Aby naša krajina nepripomínala poľnohospodársku polopúšť, z ktorej zmizla všetka voda, sú najmä na suchých miestach vetrolamy nepostrádateľné.
V rámci pozemkových úprav je trend využívať ich ako dôležitý prvok ekologickej stability. Aby vetrolamy plnili svoju funkciu vyrovnávania ekosystémov a boja proti erózii, ľudia sa o ne musia dobre starať. V ideálnom prípade by mala existovať celá ich sieť rozložená po krajine premysleným a starostlivo naplánovaným spôsobom; nedajú sa zasadiť len tak hocikde. Mali by byť umiestnené tak, aby spomaľovali vietor zo strany, kde najviac fúka. Celá sieť vetrolamov pracujúcich v súzvuku zabraňuje vetru spôsobovať škody.

Najmä v suchých oblastiach chránia pred veternou eróziou.
Ochladzujú a zvlhčujú vzduch.
Zabraňujú vysychaniu pôdy a vegetácie.
Pomáhajú vytvárať rosu a zachytávať sneh.
Pomáhajú zvyšovať poľnohospodársky výnos, pretože chránia plodiny pred vetrom.
Zabraňujú tiež vysúšaniu pôdy, keď na nej farmári nezasiali žiadnu úrodu.

Vetrolam v Dlhej nad Váhom. *Projekt, ktorý bol v programe Sadíme budúcnosť podporený v rámci niekoľkých etáp. Oddeľuje poľnohospodársku pôdu od obytnej zóny v obci - vetrolam bráni veternej a pôdnej erózii. Pozostáva z dubov, ovocných stromov a kríkového podrastu.*

Zelené oázy

Zelené oázy a komunitné záhrady. Výzvou a lákadlom je budúcnosť zanedbaného verejného priestoru v meste, ktoré čaká na objavenie a vyslobodenie zo šedivého zajatia. Každý má rád bývanie v príjemnom prostredí. Hľadajme tieto miesta spoločne a urobme z nich zelené oázy – pýchu našich štvrtí. Verejné priestory slúžia všetkým obyvateľom, najmä seniorom a rodičom s malými deťmi. Určujú kvalitu života v obci, mestečku či meste.
Ak ste našli lokalitu, ktorá sa vám javí ako vhodná pre zelenú oázu, prediskutujte svoj zámer najskôr s vlastníkom pozemku a správcom siete. Návrh by mal vzniknúť v spolupráci so záhradným architektom, ktorý lokalite dodá priestorový koncept a pomôže predchádzať problémom. Pri plánovaní verejného priestoru alebo komunitnej záhrady je vhodné zapojiť ďalších miestnych obyvateľov, organizovať verejné plánovacie stretnutia, spoločnú realizáciu, susedské oslavy a iné podobné spolupráce. Na ľahko dostupné miesta vysádzame druhy vhodné pre život v meste. Teda také, ktoré nie sú alergické ani toxické (napríklad tis), ale aj také, ktoré sú odolné voči znečisteniu a suchu.

Zvyšujú kvalitu života v mieste, kde žijete.
Vďaka revitalizácii vznikajú príjemné miesta na stretnutia. Majú výrazne pozitívny vplyv na zdravie obyvateľstva.
Ochladzujú a zvlhčujú vzduch.
Na horúcich miestach vytvárajú tieň a účinne znižujú teplotu.
Zachytávajú prach a iné škodlivé látky a zadržiavajú cenné vodné zdroje v meste.
Umožňujú iným zvieratám obývať mesto, napríklad vtákom.

Komunitný genofondový sad v Žiari nad Hronom.
Novovzniknutý sad vznikol z iniciatívy mesta, ktoré postupne premieňa opustený priestor na živú oázu - pribudli stromy, kríky, kvety, byliny a miesta pre relax, vzdelávanie i zábavu návštevníkov.

Sadíme budúcnosť

Zdroj:
Sázíme budoucnost
Nadace partnerství
www.sazimebudoucnost.cz

Preklad do slovenského jazyka:
Martina Hromadová
Sadíme budúcnosť
www.sadimebuducnost.sk

Kým budú na Slovensku miesta, kde je potrebné sadiť stromy, budeme tu. A potrebujeme k tomu Vašu pomoc.

nadácia ekopolis

Nadácia Ekopolis
Komenského 21
974 01 Banská Bystrica

tel./fax: 048 / 414 52 59
e-mail: ekopolis@ekopolis.sk

IČO: 00631736, DIČ: 2021108661
č. účtu: SK31 7500 0000 0003 2652 8163